

petuo egentis, et pauperes, infamia eos paterna semper comitur, ad nullos prosus honores, ad nulla sacramenta perveniunt: sint postremo tales, ut his perpetua egestate sordentibus, sit et mors solatium, et vita supplicium. — § 2. Denique jubemus etiam eos notabiles esse sine venia, supplicium. — § 3. Ad filias sane eorum, quolibet numero fuerint, Falcidiam tantum ex bonis matris, sive testata, sive intestata decesserit, volumus pervenire, ut habeant medietatem potius filiarum alimentorum, quam integrum emolumentum ac nomen heredis. Mitior enim circa eas debet esse sententia, quas pro infirmitate sexus minus ausuras esse confidimus. — § 4. Emancipationes [quoque] quas a predictis sive in filios, post legem diuntaxat latam, sive in filias fuerint collatae, non valeant. Dotes, donationes, quarumlibet postremo rerum alienationes, quas ex eo tempore qualibet fraude, vel jure factas esse constiterit, quo primum memorati de ineunda factione ac societate cogitaverint, nullius statum esse momenti. — § 5. Uxores sane predictorum recuperata dote, si in ea conditione fuerint, ut quae a viris titulo donationis acceperunt, filiis debeant reservare: tempore, quo usufructus absumitur, omnia ea fisco nostro se relicta esse cognoscant, quae iuxta legem filiis deputata [videatur]. — § 6. Id, quod de predictis eorum [que] filiis cavimus, etiam de satellitibus conscitis, ac ministris filiisque eorum simili severitate censemus. — § 7. Sane si quis in exordio inite factionis, studio verae laudis accensus, in tam prodidit factionem, et premio et honore a nobis donabitur. Is vero qui usus fuerit factione, si vel sero [incognita tamen adhuc] consiliorum arcana patefecerit: absolute tantum, ac venia dignus habebitur. — Dat. prid. non. sept. Ancyræ, CESARIO ET ATTICO CONSS. 397.

6. * Ex lib. 6 Basilic., tit. 56.

Majestatis rei etiam post mortem tenentur, et confiscata eorum substantia: et post mortem hoc crimen moveri incipit, et memoria defuncti damnatur, et res ejus heredibus auferuntur: nam ex eo tempore, quo hanc cogitationem subiit, propter cogitationem dignus est poena. — § 1. Qui vero incidit in hoc crimen, neque vendere potest, neque manumittere, neque ullo modo alienare, nec recte ei solvit debitor. — § 2. Sed et servi in eum torquentur. — § 3. Et mortuo eo res ejus servantur, quia existente herede agi oportet.

7. PAULUS libro singulari de publicis judiciis.

Meminisse oportebit, si quid contra majestatem imperatoris commissum dicatur, etiam post rei mortem in crimen instaurari solere postea quam D. Marcus Druncianus, utpote senatoris, qui Cassiani furoris socius fuerat, bona post mortem fisco vindicari jussit: et nostro tempore multis heredibus ablata sunt. — § 1. In hoc item crimine, quod ad lasam majestatem imperatoris pertinet etiam in caput domini servi torquentur.

8. MARCIANUS lib. 1 de publicis judic., ad legem Juliam Majestatis.

Post D. Marci constitutionem hoc jure uti cepimus, ut etiam post mortem nocentium hoc crimen inchoari possit: ut convicto mortuo memoria ejus damnetur, et ejus bona successoribus ejus eripiantur: nam ex quo sceleratissimum quis concilium cepit, exinde quodammodo sua mente punitus est. Sic et divi Severus et Antoninus constituerunt, ex quo quis tale crimen contraxit, neque alienare neque manumittere eum posse: nec ei solvere jure debitorem, magnus [etiam] Antoninus rescripsit. — § 1. In hac causa in caput domini servi torquentur, id est, propter causam majestatis. — § 2. Et si decesserit quis: propter incertam personam successoris, bona observantur, si in causa majestatis fuisse mortuus arguatur: ut Severus et Antoninus literis ad Rationales missis rescripserunt. — Dat. 5 non. Mart.

TIT. IX.

AD LEGEM JULIAM DE ADULTERIIS ET STUPRO

1. Imp. SEVERUS ET ANTONINUS AA. Cassiae.

Publico iudicio non habere mulieres adulterii accusationem, quamvis le matrimonio suo violato queri velint, lex Julia declarat: quae cum mas-

13. L. 6, in pr. D. ad leg. Jul. pœnal. — 14. L. 6, § 1: L. ult. in fin. pr. infr. h. t. — 15. L. 31, in fin. D. de donationib. — 16. Excep. L. ult. supr. de accus. — 17. L. 7, in pr.: L. ult. in pr. infr.: L. ult. D. h. t.: L. 6, § 11, D. de injusto: L. 1, § 5, D. de suis: § 5, Inst. de heredit. que ab intest. — 18. L. 5, § 4, supr. h. t. — 19. L. 7, in fin.: L. ult. § 1, infr. eod. — 20. L. 6, in pr. et fin. supr. eod. — 21. d. L. 6, § 2: L. 1, infr. de questionib. — 22. L. 6, in pr. supr. h. t. — 23. L. 5, § 4, supr. eod. — 24. Vide tamen L. 41, D. de solutionib.: L. 46, D. de jure fisci. — 25. L. 6, § 4, supr. h. t. — 26. L. ult. supr. de advoc. fisci. — Tit. IX. — 1. Lib. 48, D. § 4, Inst. de publ. jud. c. — 2. L. 131, D. de verb. signif. — 3. Vide tamen N. 154. — 4. L. 2, § 2, in fin.: L. 29, in pr. D. h. t. — 5. L. 26, D. eod. L. 34, D. de ritu nupt. — 6. L. 12, § 1, D. qui et a quibus manumitt. — 7. L. 6, infr. h. t. — 8. Fac. L. 10, § 1, D. soluto matrim. — 9. L. 24, D. h. t. — 10. L. 151, D. de reg. jur. fac. L. 25, supr. de administ. tut. — 11. L. 4, D. de reg. jur. — 12. L. 35, § 8, D. h. t. — 13. L. 28, infr.: L. 29, § 7, D. eod. — 14. L. 5, supr.: L. 11, § 6: L. 14, § 4, D. eod.: L. 57, § 1, D. de minor. — 15. L. 3, D. de divers. temp. praeser. — 16. L. 15, § 2, D. ad Sc. Turpill. — 17. L. 11, § 7: L. 15, § 5, § 6, et fin. D.: L. 50, versic. extitissis, infr. h. t. — 18. L. 6, supr. de auct. pract. — 19. L. 7, in fin. D. h. t. — 20. L. 15, in fin.: L. 39, § 6: L. 32, in fin. D. eod. — 21. L. 30, infr. eod. — 22. L. 19, § 3, D. eod.: L. 57, circa fin. D. de minor. — 23. L. 53, § 1, D. h. t. — 24. L. 18, supr. de transact. — 25. L. 29, § 3, D. h. t.: L. 5, D. de condict. ob turp. L. 57, in fin. D. de minorib.: L. 8, pr. D. quod met. causa. — 26. L. 11, § 10: L. 26, D. h. t.: Auth. prov. infr.

culis jure mariti accusandi facultatem detulisset, non idem feminis privilegium detulit. — P. P. 15 kal. Aug. LATERO ET RUFINO CONSS. 198.

2. Idem, AA. Cyro.

Crimen lenocinii contrahunt, qui deprehensam in adulterio uxorem in matrimonio retinuerunt, non qui suspectam adulteram habuerunt. — P. P. kal. Jul. ANULINO ET FRONTONE CONSS. 200.

3. Imp. ANTONINUS A. Juliano.

Non solum [verba] legis Juliae de adulteris coercendis, sed etiam sententia, per quaestionem quoque servorum, sive ancillarum crimen admissum probare volentis, ad earum tantum personarum servos ei rei exhibendos pertinet, de quibus specialiter comprehendit, id est, mulieris, et patris ejus, non naturalis, sed justi duntaxat, quos intra sexagesimum diem ex dissolutione matrimonii numerandum, manumitti, vel distrahi prohibet, quorum dominis cavere precipi, si defuncti fuerint in quaestione, vel facti deteriores, secuta absolute. — P. P. 15 kal. Aug. ANTONINO A. 4 ET BALBINO CONSS. 214.

4. Imp. ALEXAND. A. Juliano procons. Narbon. provinciae.

Gracchus, quem Numerius in adulterio noctu deprehensum interfecit, si ejus conditionis fuit, ut per legem Juliam impune occidi potuerit: quod legitime factum est, nullam poenam meretur. Idemque filius ejus, qui patri pariter, prestandum est. Sed si legis auctoritate cessante inconsulto dolore adulterum interemit, quamvis homicidium perpetratum sit, tamen quia, et nox, et dolor justus factum ejus relevant, potest in exilium dari. — P. P. sine die et consule.

5. Idem, A. Vadanti.

Adulter post quinquennium quam commissum adulterium dicitur, (quod continuum numeratur) accusari non potest: easque praescriptiones legibus reo datas auferri non oportet. — P. P. id. Jun. MAXIMO 2 ET AELIANO CONSS. 224.

6. Idem, A. Sebastiano.

Jure mariti adulterii accusare volenti, sexaginta dies utiles computantur: quibus in publico ejus facultas fuerit, apud quem reus, vel rea postulari potest. Et cum praeterierint dies isti utiles, maritus quoque jure extranei agere potest. Et qui confidit accusationi, calumnie notam timere non debet: nam ad probationem sceleris divi parentes mei quaestionem de mancipiis eodem modo haberi permiserunt, quasi jure mariti ageretur. — P. P. 2 id. Aug. MAXIMO 2 ET AELIANO CONSS. 224.

7. Idem, A. Heruclano.

Propter violatam virginem adultam, qui postea maritus esse cepit, accusator justus non est, et ideo jure mariti crimen exercere non potest, nisi puella violata sponsa ejus fuerat. Sed si ipsa injurias suas adistentibus curatoribus, per quos etiam negotia ejus gerenda sunt, prosequatur, preses provinciae pro debita tanto delicto, si probetur, severitate examinabit. — P. P. 12 kal. Jun. MAXIMO 2 ET AELIANO CONSS. 224.

8. Idem, A. Domino.

Reos adulterii duos simul matrem et feminam ex eadem causa fieri, lex Julia de pudicitia vetat, sed ordine peragi utrosque licet. — P. P. id. Jun. JULIANO 2 ET CRISPINO CONSS. 225.

9. Idem, A. Proculo.

Castitati temporum meorum convenit, lege Julia de pudicitia damnatum in penis legitimis perseverare. Qui autem adulterii damnatum, si quocumque modo poenam capitalem evaserit, sciens duxerit uxorem [vel reduxerit] eadem lege ex causa lenocinii punietur. — P. P. 7 kal. febr. JULIANO 2 ET CRISPINO CONSS. 225.

10. Idem, A. Demetrio.

De crimine adulterii pacisci non licet, et par delictum est accusatoris prevaricatoris, et defugientis veritatis inquisitionem. Qui autem pretium pro comperto stupro accepit, poena legis Juliae de adulteris tenetur. — P. P. 5 non. Maji, FUSCO ET DEXTRO CONSS. 226.

11. Idem, A. Narvano.

Crimen adulterii maritum retenta in matrimonio uxore inferre non potest.

1. D. soluto matrim. — 9. L. 24, D. h. t. — 10. L. 151, D. de reg. jur. fac. L. 25, supr. de administ. tut. — 11. L. 4, D. de reg. jur. — 12. L. 35, § 8, D. h. t. — 13. L. 28, infr.: L. 29, § 7, D. eod. — 14. L. 5, supr.: L. 11, § 6: L. 14, § 4, D. eod.: L. 57, § 1, D. de minor. — 15. L. 3, D. de divers. temp. praeser. — 16. L. 15, § 2, D. ad Sc. Turpill. — 17. L. 11, § 7: L. 15, § 5, § 6, et fin. D.: L. 50, versic. extitissis, infr. h. t. — 18. L. 6, supr. de auct. pract. — 19. L. 7, in fin. D. h. t. — 20. L. 15, in fin.: L. 39, § 6: L. 32, in fin. D. eod. — 21. L. 30, infr. eod. — 22. L. 19, § 3, D. eod.: L. 57, circa fin. D. de minor. — 23. L. 53, § 1, D. h. t. — 24. L. 18, supr. de transact. — 25. L. 29, § 3, D. h. t.: L. 5, D. de condict. ob turp. L. 57, in fin. D. de minorib.: L. 8, pr. D. quod met. causa. — 26. L. 11, § 10: L. 26, D. h. t.: Auth. prov. infr.

posse, nemini dubium est. — P. P. kal. sept. ALEXAND. 2 ET MARCELLO CONSS. 227.

In AUTHENT. ut lic. matri et aviae, § Quia vero plurimas, col. 8, tit. ult., Novell. 117, cap. 8.

Sed novo jure potest: et si accusatio vera esse ostendatur, tunc reudium mtere debet, et in scriptis eam accusare debet. Si vero illam adulterii accusationem maritus non probaverit, illis subjiçiat supplicii, quae esset passura mulier, si accusatio comprobata fuisset.

12. Idem, A. Basso.

Etsi crimine adulterii damnatus restitutus non esset, ut proponis, si tamen soror tua, cum qua adulterium commissum dicebatur, non est accusata: nec poena nec infamiae subijci potuit, et multo magis cum et accusatorem vita esse functum proponas. — P. P. kal. Jun. SABINO 2 ET VESTUTO CONSS. 241.

13. Idem, A. Sylvano.

Adulteram, si posteaquam crimen contra eam inchoatum est, provinciam excesserit, etiam absentem inter reos recipi posse, explorati juris est. — P. P. non. Mart. ATTICO ET PRÆTEXTATO CONSS. 245.

14. Imp. GORDIAN. A. Aquilia.

Si dum in tuo matrimonio uxor tua esset, se adulterio polluit, in ea provincia, in qua id [supsim] factum est adulterium, more solito persequi debes. Nec enim ab ea, quae jam nupta [et] adulterium passa est, exordium accusationis sumi potest, si denunciatio criminis nuptias non praecessit. — P. P. non. decembr. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. 240.

15. Idem, A. Hilarino militi.

Si quondam uxor tua, antequam crimine adulterii accusaretur, provinciam excessit, neque absens accusari potest, neque in eam provinciam, in qua stipendium facis, transmitti jure deponitur. Sane cum per occupationem militarem non liceat accusare eam, solenniter poteris. Nec enim tempus, quo muneribus militaribus occuparis, vindictam tibi, quam maritali dolore percussus deponis, debet auferre. — P. P. 4 id. Mart. ATTICO ET PRÆTEXTATO CONSS. 245.

In AUTHENT. ut nulli, § Si vero quis, col. 9, tit. 17, al. 4, Nov. 134, cap. 8.

Si vero criminis commissi occasione latuerit, aut provinciam illam reliquerit, in qua deliquit, jubemus legitimis edictis a iudice vocari eum, et si non audiat, illa in eum procedere, quae nostris legibus sunt definita. Si vero cognoscatur, quod in alia provincia degat, jubemus provinciae illius iudicem, in qua crimen commissum est, epistola publica uti ad provinciam illius iudicem, in qua delinquens degit. Ille vero, qui publicas susceperit literas, periculo suo, et officii sui comprehendit eum, et ad iudicem provinciae transmittit, in qua peccavit, supplicii legitimis subiiciendum. Si vero, qui publicam epistolam susceperit, hoc facere, aut officium ejus imperata neglexerit, tunc et ipsum iudicem tres libras auri, et officium ejus alias tres pro poena inferre volumus. Sin autem iudex, aut aliquis officialium suorum propter lucrum eum non comprehenderit, aut comprehendens non transmiserit, qui hoc fecisse convincatur, spoliatur cingulo, et exilio tradatur.

16. Imp. VALERIANUS ET GALLIENUS AA. Archesilao.

Abolitionem adulterii criminis postulans, praesidem, in cujus officio accusatio fuerit instituta, adire debes. Ceterum erras tu marite existmans etiamsi simpliciter, id est, sine abolitione destitisses, senatusconsulto in persona tua futurum locum non fuisse: diversum enim divi principes sepe sanxerunt. Quia hoc amplius scias, nullam fuisse tibi ulterius potestatem instituendi accusationes: qua et decreto patrum, [et] lege Petronia ei, qui jure viri delatum adulterium non peregit, nunquam postea hoc crimen deferre permittitur. — P. P. 15 kal. Jun. MAXIMO ET GALABRIONE CONSS. 257.

17. Idem, AA. Victorino.

Sine metu legis Juliae de adulteris coercendis revocare uxorem in matrimonium potes: cum nihil amplius, quam libellos accusationis obtulisti: quia postea comperisse te affirmas, quod vana indignatione ad accusationem incitatus fueris. Is enim committit in pecuniam quam lex certo capite denunciat, qui vel publice adulterio damnatum habet: vel adulteram sciens, ut ignominiam simulare non possit, retinet uxorem. — P. P. 6 kal. Aug. ipsis AA. 4 ET 5 CONSS. 258.

27. L. 17, § 6, D. h. t. — 28. L. 15, infr. eod. — 29. L. 11, § 2, D. eod. — 30. L. 1, supr. de crimin. — vide L. 15, infr. h. t. — 31. Immo vide L. 5, D. eod. — 32. L. 16, et L. 17, in princ., et § 6, D. eod. — 33. L. 13, supr. eod. — 34. L. 6, supr. de accusat. — 35. L. 14, supr. h. t. — 36. L. 21, infr. eod. — 37. L. 2, infr. de abolition. — 38. L. 2, § 1, D. h. t. — 39. L. 14, in fin. D. eod.: L. 3, in fin. D. de praeparation. — 40. L. 5, D. ad Sc. Turpill. — 41. L. 11, in fin. D. h. t.: L. 26, D. de ritu nupt. — 42. L. 2, supr. de incestis

18. Idem, AA. et VALERIANUS C. Theodore.

Eum, qui duas simul habuit uxores, sine dubitatione comitatur infamia. In ea namque re non juris effectus, quo cives nostri matrimonia contrahere plura prohibentur, sed animi destinatio cogitatur. Verumtamen ei, qui te ficto cœlibat, cum aliam matremfamilias in provincia reliquisset, sollicitavit ad nuptias: etiam crimen stupri, a quo tu remota es, quod uxorem te esse credebatur, ab accusatore legitimo solenniter inferetur. Ceterum res tuas omnes, quas ab eo interceptas matrimonii simulatione deploras, restitui tibi omni exactionis instantia impertrabis a rectore provinciae: nam ea quidem, quae se tibi, ut sponsa daturum promisit, quomodo repetere cum effectu potes, quasi sponsa? — Accepta id. Majis Antiochia, Tusco et Basso CONSS. 259.

19. Imp. DICLET. et MAXIM. AA. ad Pompeianum.

Quamvis indubitati juris sit, quotiens adulterii crimen intenditur, praesentiam accusatoris praecedere oportere: tamen quoniam ex literis tuis cognovimus Materiam Propositu vioris uxorem, habitis quaestionibus, cum Juliano quodam adulterium commisisse, detectam sub ipsa prolatione sententiae, vioris ipsius praesentiam postulas, non putavimus confecto pene iudicio, facinore etiam agitata quaestione convicto, Propositum ab excubiis limitis revocandum. — Dat. S. non. decembr. AA. CONSS.

20. Idem, AA. et CC. Didymo.

Fœdissimam earum nequitiam, quae pudorem suum alienis libidinibus prosternunt, non etiam earum, quae per vim stupro compressae sunt, irreprehensa voluntate, leges ulciscuntur: quin etiam involatae existimationis esse, nec nuptias earum aliis interdici, merito placuit. — P. P. 5 non. octobr. ipsis 4 ET 5 AA. CONSS. 290.

21. Idem, AA. et CC. Silano.

Ob commissa adulteria, atque accusandas uxores, certa tempora, quae utiliter computari solent, praescripta sunt. Si igitur per occupationes publicas accusationem instituire non potuisti, nec ante creditum tibi munus praescripta tempora transacta sunt: post depositam sollicitudinem, qua detineris, integram accusandi potestatem habebis: ad quam cum vacare ceperis, proparare debes: nec effrenata licentia ad terendam adversariam futurae accusationis speciem praetendas. — P. P. 14 kal. nov. ipsis 4 ET 5 AA. CONSS. 290.

22. Idem, AA. et CC. Oblimio.

Si ea, quae stupro tibi cognita est, et passim venalem formam exhibuit, ac prostitutam meretricio more vulgo se praebuit: adulterii crimen in ea cessat. — P. P. 12 kal. novembr. ipsis 4 ET 5 AA. CONSS. 290.

23. Idem, AA. et CC. Proculo.

Servi ob violatum contubernium [suum] adulterii crimine accusari non possunt. — § 1. Is autem, qui post dissociatum matrimonium uxorem licito jure duxit, obque intentatae accusationis, ac potentis patrocini metum, ei, qui accusationem instituerat, aurum et argentum dedit, ad recipiendum id, ulciscendamque turpis lucri cupiditatem, adire praesidem potest, qui examinatis [partium] allegationibus, et inquisita fide veri, siquidem id ab eo, qui innocens est, ob illati criminis timorem datum esse cognoverit: quemadmodum sententiam formare debeat, ex evidentibus juris placitis instruetur. Sin vero constiterit corrupti matrimonii velut mercedem ad captandam impunitatem solutam [pecuniam] esse: eum, qui etiam adversus senatusconsulti censuram cum fœdissimo flagitio accepit, puniri iubebit. — P. P. kal. novembr. ipsis 4 ET 5 AA. CONSS. 290.

24. Idem, AA. et CC. Dionysio.

Si ejus, a quo nunc adulterii rea postularis, contra juris formam contubernio haesisti, innumeris auctoritatibus te tueri potes.

25. Idem, AA. et CC. Sossiano.

Etsi libidine intemperatae cupiditatis ex actorum lectione exarsisse te cognitum est: tamen cum ancillas compressisse, et non liberarum stuprasse detectum sit, ex hujusmodi sententia gravatum potius opinionem, quam infamia afflictam esse manifestum est. — P. P. 5 id. Mart. TIBERIANO ET DIONE CONSS. 291.

26. Idem, AA. et CC. Crispino.

Quoniam Alexandrum qui in crimen vocatur, etiam praescriptionem esse pollicitum eo nomine, quod accusator uxorem post deprehensum adulterium penes se habuisse videatur, et de statu suo agere nunc velle

L. 1, in fin. D. de his qui notant: § 6. 7. Inst. de nuptiis: L. 7, supr. de Judic. — 43. L. pen. D. de concub. — 44. L. 5, supr. de donat. ante nupt. — 45. L. 52, § pen. D. de donat. inter vir. — 46. L. ult. supr. de accus. — 47. L. 13, § 7: L. 39, D. h. t. — 48. L. 6, L. 13, in fin. supr.: L. 11, § 5, D. eod. — 49. L. 29, in fin. infr.: L. 13, § 2, D. eod. — 50. L. 24, infr. eod.: L. 6, D. eod.: vide L. 13, § 1, D. eod. — 51. L. 25, supr. eod. — 52. L. 29, in fin. infr.: L. 6, D. eod.: L. 25, D. de injur.

